

A GERIÁTRIA FOGALMA, FELADATKÖRE, MÓDSZEREI

**Prof. Dr. Hajnal Ferenc, Prof. Dr. Varga Albert
Dr. Nagyvári Péter, Dr. Ágoston Gergely
SZTE ÁOK Családorvosi Intézet**

A projekt a Svájci-Magyar Együtműködési Program társfinanszírozásával valósult meg.
The project is supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution.

www.alapellatasimodell.hu
www.svajcihozzajarulas.hu

ÖREGEDÉS

- A születéssel kezdődik,
- Biológiai vs. naptári (kronológiai) életkor,
- Progeria – kóros öregedés.
- Korcsoportok:
 - Középkor: 45-69 év,
 - Idősödő: 60-74 év,
 - Idős: 75-89 év,
 - Aggkorú: > 90 év.

(WHO – 1963)

Fogalom

- **Időskorúak egészségével,**
- **betegségeinek**
 - megelőzésével,
 - klinikai sajátosságaival (tünettan, lefolyás),
 - gyógykezelésével,
- **rehabilitációjukkal foglalkozó tudomány.**

Fő területei:

- **Idős (lény) és a környezet viszonya, embernél - szociális gerontológia,**
- **Öregedés okai, jelei és befolyásolása (gerontobiológia),**
- **Idős emberek gyógyítása (orvosi gerontológia, geriatría).**

Szociális gerontológia

- **Testi-lelki jólétet jobban érintik időseknél a szociális tényezők.**

Önmagukról gondoskodók:

Szellemileg fitt,
Aktív,
Jó erőnlétű,
Társadalom számára hasznosak

Segítségre szorulóknak:

Több-kevesebb segítséget
igényelnek életvitelükhöz:

80-85 éves	ffi:	46 %,
	nő:	62 %.

Involúció (öregedés folyamata) függ:

- életmód,
- edzettség,
- szellemi képességek (ön)fejlesztése.

Idősek a társadalomban

Helyzetük, megbecsülésük kultúra-függő:

- Japán, Kína: tisztelet,
- USA: fiatalnak látszani!
- Extrem: „ageism”

Gazdasági helyzet változó:

- Többség hátrányban van,
- anyagiakkal a magányosodás ellen, de
- Jómódúk telepei izolációhoz vezettek,
- Egymás körében a hanyatlás a látvány!

Idősek a társadalomban

- **Közép-Kelet Európa:**
- **Aktív vs. „ inaktív”, ageism talaja.**
- **„nyugdíj nem könnyöradomány,**
- **Orvosi ageism, ha az időst kizárják**
 - **dg-us és**
 - **gyógyító ellátásból,**
 - **Idős kor # inoperabilitas,**
 - **eg-romlás nem csak ápolási probléma,**
 - **Ápolásban személytelenedés: „mami-, papikám”.**

Betegségek sajátosságai

Szervi zavarok – visszatérő klinikai problémák:

- **Étvágyvesztés, fogyás,**
- **Folyadék, elektrolit-zavarok,**
- **Hőháztartás zavarai,**
- **Egyensúlyzavar, syncope,**
- **Járászavarok, elesés, mozgásképtelenség,**
- **Felfekvések, egyéb következmények,**
- **Fájdalmak, incontinenencia,**
- **zavartság, alvászavar,**
- **Atipusos tünetek - részletesebb vizsgálat szüks.**

Betegségek sajátosságai

- Betegségek zöme funkció-zavarhoz vezet,
- Felborítja az idős homeosztázisát, de
- Számos betegség jelenik meg funkciózavarként, első jel!

Feladat-orientált megközelítés:

- Mozgás, kognitív funkciók,
- Kontinencia,
- Táplálkozás (zavara) értékelése
- Korán észlelt funkciózavar (betegség) reverzibilis, de
- A tercier prevenció nem helyettesíti a primert és szekundert!

Öregedés okai

- **Teóriák – állatkísérletek**

Aktív mechanizmusok

- szabályozási, genetikaiak,

Sejtszinten:

RNS, DNS hibák,
szabályozási zavar,

Reguláció:

Szervek, szervrsz-ek:
Immun-, endocrin, veget. irsz.

Legelfogadottabbak:

- Szabad gyökök,
- Sejt-alkotók léziója – glukóz/AGE

Passzív mechanizmusok:

„elhasználódás”,
felhalmozás, (lipofuscin),
Keresztkötések,
O₂ szabad gyökök.

Öregedés befolyásolása

- **Visszafordíthatatlan, de**
- **lassítása reális, eszközei:**
- **Egészséges életmód,**
- **Táplálkozási és egyéb mértékletesség,**
- **Káros hatások kerülése,**
- **kémiai szerek:**
 - **Antioxidánsok: A-, C-, E-vitamin, alfa-liponsav,**
 - **Cerutil : antilipofuscin,**
 - **Aminoguanidin: anti-AGE.**

Biológiai életkor sajátosságai

- **Kültakaró:**
 - **Kötőszövet elvékonyodik,**
 - **Bőr szárad – viszketés,**
 - **Víztartalma csökken,**
 - **Kevesebb szőrtüsző,**
 - **Pigmentfoltok, naevusok,**
 - **Capillarisok törékenysége.**

Érzékszervek

Szem:

- Szemhéjak bőre lazább, ráncos,
- Enophtalmus, "táskák",
- Entropion/ectropion,
- Könnytermelés (lizozim) csökken – égés,
- Szemmozgások ↓
- Lencse tömörülése, szürkülése,
- Irisz hialinos degen – pupilla szűkül,
- Érelváltozások.

Látásromlás okai

- Hirtelen:
 - Retinaleválás,
 - Érelzáródás,
 - Isch. opticus-neuropathia,
 - Acut glaucoma
- Fokozatos:
 - Cataracta,
 - Macula-degen.,
 - Idült glaucoma,
 - Diabeteses retinopathia

Hallás, szaglás, ízérzés, fogazat

- Presbycusis- zajártalom, étkezés!
- Presbyosmia, ízérzés ↓,
- Fogazat:
 - kopása lassabb, de dentin ↓,
 - Gingiva visszahúzódik,
 - Parodontózis: tasak-képződés, fogkő,
 - Szájnyh. – Sjögren sy., sialoadenitisek.

A projekt a Svájci-Magyar Együtműködési Program társfinanszírozásával valósult meg.
The project is supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution.

www.alapellatasimodell.hu
www.svajcihozzajarulas.hu

Hőszabályozás, folyadék háztartás

- Hypothermia, hyperthermia,
- Ozmorecepció romlik, szomj-érzés ↓,
- Dehidráció: fiz. Jelek mellett étvágyromlás, nyugtalanság,
- tenzióesés,
- oliguria,
- Tudatzavar, apathia,

Táplálkozás

- **Energia szüks. 20-30 % ↓,**
- **Változatlan étkezés – elhízás,**
- **Betegség hajlam.**
- **Túltápláltság – rövidebb élettartam.**
- **Összetevő igény csökkenése azonos,**
- **Vitamin-, nyomelem igény inkább nő: Ca, Zn, Mg, Se!**

Az idősgyógyászat komplex jellege

- Nem szabad az idős minden tünetét egy betegségre visszavezetni, fel kell tárni minden tünet hátterét, fontossági sorrendjét, de
- Összefüggés, kölcsönhatás keresendő!
- Multimorbiditás = team munka:
 - Ápoló,
 - Dietetikus,
 - Gyógytornász, fizioterapeuta,
 - Logopédus, masszőr,
 - pszicho-, foglalkozás terapeuta,
 - Alapellátók (szociális is).

Geriátriai diagnosztika

- **Módszerei egyeznek a belgyógy-iakkal,**
- **Figyelembe veendők:**
 - **Betegségek előfordulása a népességben,**
 - **életkori sajátosságok,**
 - **tipikus tünetei,**
 - **dg. sajátosságai,**
 - **Polimorbiditás, polipathológia.**

Morbiditási sajátosságok

- Időskoriak:
- Prostata hypertr.,
- Arteriosclerosis,
- Dementia,
- Medencetörések.

Időskorral növ-k:

Herpes zooster,
Autoimmun-ok,
Szívelégtelenség,
Degen. ízületi bet-ek,
Legtöbb daganat.

Gyakori polipathol-k:

Magas vérnyomás,
Angina pect.,
Card. Decomp.,
Depressio,
Dementia,
Degen. mozgásszervi bet.,
Vizelési panaszok,
Alsó végtagi vénabet-ek,
Alvászavar,
Gyógyszer-mellékhatások.

Tünetek, kórlefolyás

- (tankönyvektől) eltérő lehet:
- Heveny betegségek kezdete alattomos,
- Fájdalom AMI-ban, hasi katasztr-ban stb. enyhébb, de
- Mozgásszervek fájdalma fokozott,
- Láz helyett subfebr.,
- Sok betegség első tünete tudatzavar,
- Kórlefolyás elhúzódóbb,
- Spontán rehab. kivételes.

Zavartság okai

- **Hypoxia,**
 - Légzőfelület ↓,
 - Szállító-kapacitás ↓ (anaemia),
- **Hypovolaemia,**
 - Vérzés,
 - Dehidráció,
- **Keringési zavarok**
 - Pumpa elégtelenség,
 - Vérnyomásesés,
 - Érelzáródás,
- **Infekciók, láz,**
- **Gyógyszerek**
 - Antidepr-ok,
 - Sedatívumok (régén barbiturátok), anti-Parkinsok szerek.

Időskori kórelőzmény

- **Időszükséglet többszörös,**
- **Hosszú anamnézis,**
- **„elkalandozási” hajlam,**
- **Emlékezés fogyatékokosságai,**
- **Megértés, felfogás zavarai,**
- **Hallás-, érzékelés zavarok,**
- **Változott fájdalomküszöb,**
- **Orvos türelmetlensége,**
- **Időbeli csoportosítás szükséges,**

Időskori kórelőzmény

- **Szociális, környezeti adatok!**
 - Lakás, ,
 - Együttélés,
 - Járóképeség,
 - Önellátás képessége,
 - Táplálkozás.
- Családi anamnézis – felmenők is,
- Előző betegségek,
- Gyógyszerek, kémiai hatások
 - Allergiák,
 - Mellékhatások,interakciók.
- Szervrendszerenkénti panaszok kérdések.

Fizikális vizsgálat

- **Kooperáció hiányos,**
- **Belgyógyászati módszertan,**
 - Aa. temporalis,
 - Látás, hallás vizsgálat,
 - Carotisok, renalisok,
 - RR,
 - RDV,
 - Végtagi a-ák tapintása,
 - Mentális tájékozódás,
 - lábvizsgálat,!

Gyógyszeres kezelés

- Általában érzékenyebbek, 15,4 %-ban mellékhatások (vs. 6,3 %),
- Farmakokinetikai eltérések,
 - Gyomorürülés lassabb,
 - Elhúzódóbb lehet a felszívódás,
 - Albuminszint!,
 - Kisebb víztérben nagyobb konc.,
 - Oxidatív metabol. lassul,
 - Vesefunkció korral csökken,
 - Máj-elim.
 - kevésbé változik,
 - compliance!
 - Nem-beteg ne kapjon,
 - Minél kevesebb,
 - Részletes tanácsadás,
 - Tévesztés, felejtés,
 - Naptár, dobozolás,
 - Szociális helyzet.

HÁZIORVOS HATÁSKÖRI LISTA (HHI) MOZGÁSSZERV BETEGSÉGEK

SÜRGŐSSÉGI ELLÁTÁS

- ***Akut/életveszélyt jelentő történések/kórállapotok felismerése, elsődleges ellátása, szakintézetbe történő azonnali beutalása, szükség esetén állapottól függően megfelelő szintű szállításának megszervezése, és orvosi felügyelet biztosítása; elvégzendő sürgősségi beavatkozások***
 - Akut, infekcióra gyanús monarthrit
 - Súlyos neurológiai tünetekkel járó gerincbetegségek (paresis, cauda tünetek)
 - Epiphyseolysis
 - Tetanusz profilaxis

HHI ÖNÁLLÓ BETEGELLÁTÁSI TEVÉKENYSÉG

Alaptevékenységek

- Vállöv instabilitásainak és degeneratív megbetegedéseinek elkülönítése,
- **Arthrosisok konzervatív kezelése,**
- **Gyöki tünetekkel nem járó nyaki-, háti-, ágyéki gerinc fájdalom,**
- **Lágyrészreumatizmus: bursitis, tendovaginitis, myalgiák,**
- **Lokális fájdalomcsillapítási eljárások,**
- **Nyugalomba helyező rögzítések**
- **Háziorvos által rendelhető gyógyászati segédeszközök használatának betanítása és ellenőrzése.**

Szakellátással közös ellátás:

Ismert és kivizsgált, beállított terápiával egyensúlyban lévő kórállapotok gondozása

- **Primér osteoporosis enyhe formája**
- **Spondylosis és discopathia gyöki tünetek nélkül,**
- **Köszvényes és más kristály-arthropathiák,**
- **Fibromyalgia,**
- **Habituális ficamok,**
- **Stabil rögzítés melletti állapotok, szövődmények követése,**
- **Gerinc veleszületett és szerzett deformitásai.**

TÁJÉKOZOTTSÁG

- **Diagnosztikus és terápiás beavatkozások:**
 - artroszkópia,
 - ízületi folyadék vétele és vizsgálata,
 - izom-, ízületi- és csontbiopszia,
 - egyéb képalkotó eljárások,
 - speciális laboratóriumi vizsgálatok,
 - ortopédiai/traumatológiai, sebészi beavatkozások, implantátumok, protézisek,
 - minimál invazív (ortopédiai) technikák,
- **Rehabilitációs technikák és eljárások, balneoterápia indikációi és kontraindikációi,**
- **Gyógyászati segédeszköz alkalmazási technikák.**

ARTRÓZIS

(háziiorvosi szemszögből)

- Komplex folyamat és -kórképek köre,
- Befolyásoló faktorai:
 - életkor: 40 év < ,
 - genetikai hajlam,
 - (helyi) gyulladásos folyamatok,
 - mechanikai behatások,
 - ízületek integritása.
- Specifikus klinikai tünetek és **labor-spec-ok nincsenek**,
- Klinikai és képalkotó vizsg-ok diszharmóniája,
- Primer (idiop-s) vs. szekunder, ill.
- Helyi vs. generalizált megjelenés diff-a,
- Diagnózis: jellemzők + klinikai összkép, kor, egyéni anamn, fiz-jelek.

Rizikótényezők

- **Fejlődési rendellenesség,**
- **Tartási rendellenesség,**
- **Trauma,**
- **Aszeptikus nekrózis,**
- **Gyulladás,**
- **Elhízás,**
- **Túlterhelés,**
- **Hipermobilitás.**

Az artrózis kockázata

Riz-faktorok	csípőarthrosi s	térdarthrosis	kézízületi arthrosis
Életkor	++	++	+++
Nem	F = N	F < N	F < N
Öröklődő tényezők	+ / -	+ / -	+++
Ízületi dysplázia	+++	+ / -	-
Obesitas	+	+++	+
Trauma	+	++	
Foglalkozás, sport- aktivitás	++	++	+

A projekt a Svájci-Magyar Együttműködési Program társfinanszírozásával valósult meg.
The project is supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution.

www.alapellatasimodell.hu
www.svajcihozzajarulas.hu

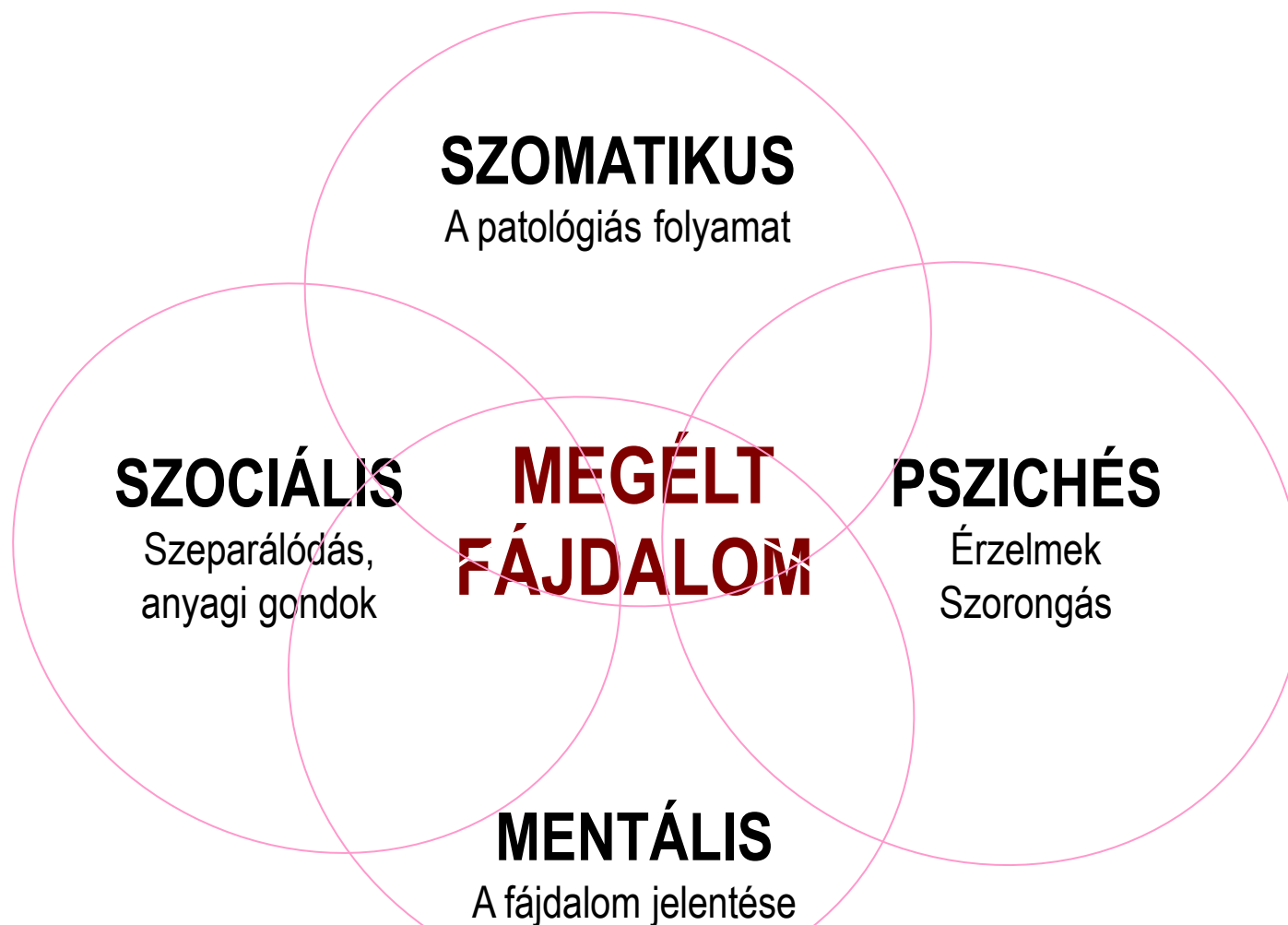

Klinikai kép

- Vezető tünet az ízületi **fájdalom**,
- Pihenés után merevség,
- Tünetek (panasz) mozgásra javulnak,
- Terhelésre ismét fájdalom,
- Éjszakai fájdalom ritka, de
- Gyakori az inflammált ízületi artrózis!
- Fiz-jelek:
 - Nyomásérzékenység, beszűkült mozgás,
 - (csontos) deformitás,
 - ízületi krepitáció,
 - (főleg térdben) duzzanat,
 - kisízületek: nodusok,
- Dg-us kétség = szakellátásba utalás.

A FÁJDALOM ÖSSZETEVŐI

A projekt a Svájci-Magyar Együtműködési Program társfinanszírozásával valósult meg.
The project is supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution.

www.alapellatasimodell.hu
www.svajcihozzajarulas.hu

Időskori morbiditási sajátosságok

Időskorban gyakoribb:

Herpes zooster,
Autoimmun-ok,
Szívelégtelenség,
Degen. ízületi bet-ek,
Legtöbb daganat.

Gyakori polipathol-k:

Magas vérnyomás,
Angina pect.,
Card. decomp.,
Depressio,
Dementia,
Degen. mozgásszervi bet.,
Vizelési panaszok,
Alsó végtagi vénabet-ek,
Alvászavar,
Gyógyszer-mellékhatások.

Tünetek, kórlefolyás

- (tankönyvektől) eltérő lehet:
- Heveny betegségek kezdete alattomos,
- Fájdalom AMI-ban, hasi katasztr-ban stb. enyhébb, de
- **Mozgásszervek fájdalma fokozott,**
- Láz helyett subfebrilitas,
- Sok betegség első tünete tudatzavar,
- Kórlefolyás elhúzódóbb,
- Spontán rehabilitáció kivételes.

Diagnosztika sajátosságai időskorban

- Alapmódszerei egyeznek a belgyógyászatiakkal,
- Figyelembe veendők viszont:
 - betegségek előfordulása a népességben,
 - azok tipikus/nem-tipikus tünetei,
 - életkori sajátosságok,
 - prehospitális diagnosztika eszközös és/vagy egyéb korlátai,
 - csaknem általános **polimorbiditás, polipathológia.**

A KEZELÉS CÉLJA

A FUNKCIÓ JAVÍTÁSA

A FÁJDALOM CSÖKKENTÉSE

A projekt a Svájci-Magyar Együtműködési Program társfinanszírozásával valósult meg.
The project is supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution.

www.alapellatasimodell.hu
www.svajcihozzajarulas.hu

A KOMPLEX TERÁPIA ESZKÖZTÁRA

- **Gyógyszeres**
 - Szisztémás
 - Lokális
- **Fizioterápia – GYÓGYTORNA !**
- **Sebészi beavatkozások**
(megelőző és követő teendők),
- **Pszichoterápia,**
- **Ergoterápia.**

A GYÓGYSZERES TERÁPIA ESZKÖZEI

- **Gyógyszeres**
 - **szisztémás:**
 - fájdalomcsillapítók,
 - gyulladáscsökkentők
 - NSAID-ok
 - szteroidok
 - izomrelaxánsok,
 - antiepileptikumok,
 - antidepresszánsok

Gyógyszeres kezelés általános szabályai idősekben

- Általában **érzékenyebbek**, 15,4 %-ban mellékhatások (vs. 6,3 %),
- Farmakokinetikai eltérések,
 - Gyomorürülés lassabb,
 - Elhúzódóbb lehet a felszívódás,
 - Albuminszint!,
 - Kisebb víztérben nagyobb konc.,
 - Oxidatív metabol. lassul,
 - Vesefunkció korral csökken,
 - Máj-elim.
 - kevésbé változik,
 - compliance!
 - Nem-beteg ne kapjon,
 - Minél kevesebb,
 - Részletes tanácsadás,
 - Tévesztés, felejtés,
 - Naptár, dobozolás,
 - Szociális helyzet.

A GYÓGYSZERES TERÁPIA TOVÁBBI ESZKÖZEI

Lokálisan

- Lokálanesztetikumok
- steroidok

(szalagokhoz, inakhoz,
enthesisekhez,
idegekhez, izomba
intervertebralis ízületekbe,
epiduralisan)

- percutan

kenőcsök,
bedörzsölők,
TTS.

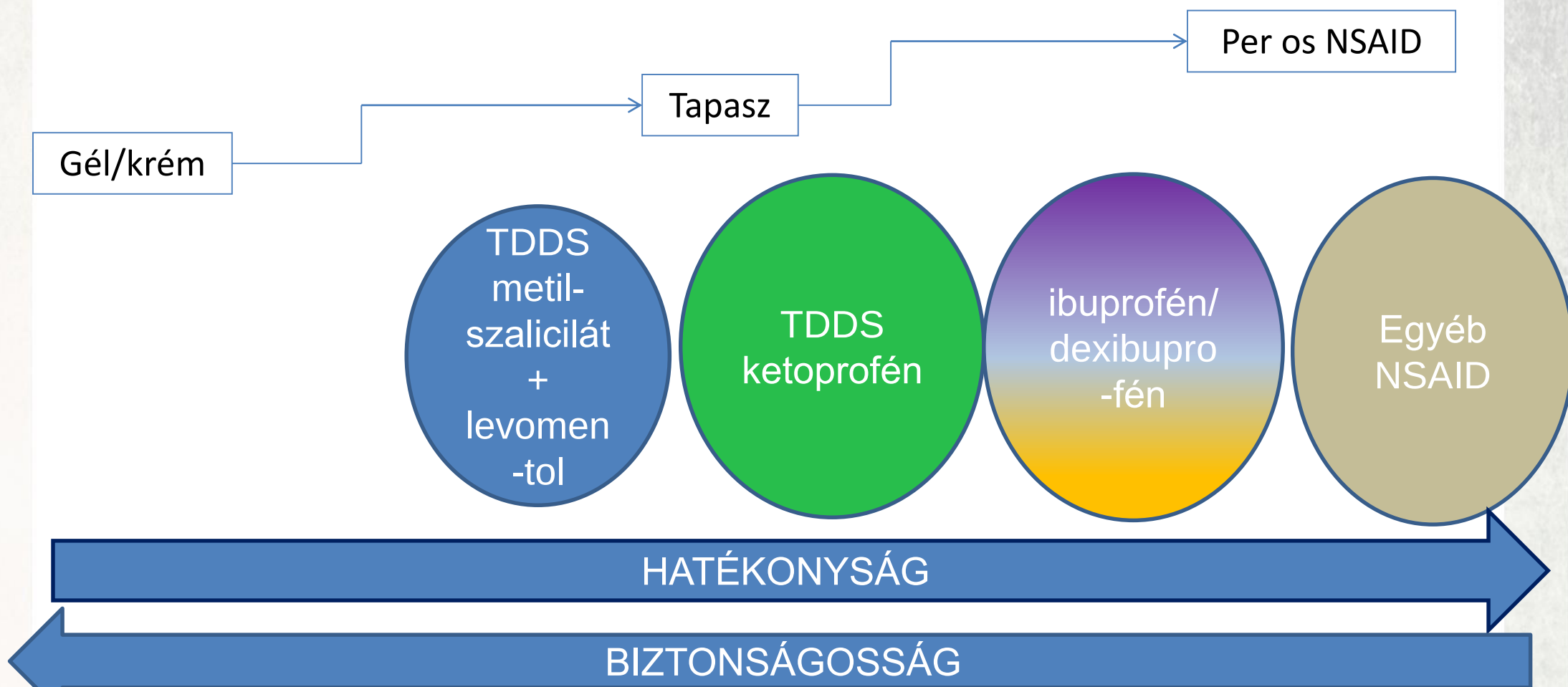
Dexibuprofén és celekoxib tolerabilitásának összehasonlító vizsgálata

Organ Class	DEXIBUPROFÉN	celekoxib
Gastrointestinal	8.11%	9.46%
CNS	2.70%	---
Allergy	---	---
Skin	1.35%	1.35%
Cardiovascular	---	1.35%
Laboratory values	---	---
Other	---	1.35%
Total AEs	12.16%	13.51%

Hawel R. et al.: Comparison of the efficacy and tolerability of Dexibuprofen and Celecoxib in the treatment of OA of the hip. Int J Clin Pharm Ther 2003; 41: 153-164

HATÉKONYSÁG - BIZTONSÁGOSSÁG

FIZIOTERÁPIA

- **Mechanoterápia**
- **Termoterápia**
- **Elektroterápia**
- **Hidroterápia**
- **Balneoterápia**

HATÁSAI:

**fájdalomcsillapítás, spazmusoldás,
kontraktúraoldás, hyperaemizálás,
izomerősítés**

A GYÓGYTORNÁ CÉLJA

- A gerinc mobilitásának javítása,
- izmok erejének, állóképességének és funkciójának helyreállítása – izomegyensúly korrigálása,
- tartáskorrekció,
- helyes mozgásminták megtanítása,
- általános erőnlét, állóképesség fejlesztése,
- segédeszköz használat betanítása.

MECHANOTERÁPIA

- Nyugalomba helyezés,
- GYÓGYTORNA,
- Masszázs,
- Extenzió – súlyfürdő,
- Manuálterápia,

A projekt a Svájci-Magyar Együtműködési Program társfinanszírozásával valósult meg.
The project is supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution.

 ALAPELLÁTÁS-FEJLESZTÉSI
MODELLPROGRAM

MINISZTERELNÖKSÉG

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun Svizra
**Svájci
Hozzájárulás**

www.alapellatasimodell.hu
www.svajcihozzajarulas.hu

PSZICHOTERÁPIA

- Empatikus légkör,
- Együttműködés kialakítása,
- Motiválás elérése,
- Relaxáció,
- Feltáró terápia,
- Depresszió, szorongás csökkentése.

